

Nr 157.

Av herr **Hästad m. fl.**, *angående statsbidrag till stiftelsen Höglandsskolan i Stockholm.*

I en motion i anslutning till proposition nr 232/1950 angående lönerreglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken (II: 573) påpekades, att två privatskolor i Stockholm åtnjuta statsbidrag enligt andra grunder än de för förslagsanslagen gällande och att dessa två skolor icke heller föreslagits bli delaktiga av den ifrågasatta lönerregleringen. Motionen hemställde, att riksdagen måtte beakta även dessa skolors ekonomiska ställning, så att lärarna där kunde tillförsäkras samma löneförmåner etc., som föreslogos tillkomma de enskilda statsunderstödda skolornas lärare i övrigt.

I statsutskottets utlåtande nr 225/1950 heter det bl. a., att utskottet »för sin del inte har något att erinra mot att frågan om inordnande av deras lärare under den nya lönerregleringen för privatläroverken göres till föremål för utredning och att för riksdagen framläggas förslag i ämnet, i den mån skäl därtill befinnas vara för handen».

Riksdagen beslöt sedermera i enlighet med statsutskottets hemställan att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört med anledning av ifrågavarande motion.

De synpunkter, som föranledde riksdagen att besluta om ändrade bestämmelser för statsbidragen till vissa privatläroverk, de s. k. förslagsanslagen, torde äga sin tillämpning också på Höglandsskolan. Det anfördes, att de privata skolorna utgöra ett nödvändigt komplement till de offentliga skolorna, då de bereda plats åt ett väsentligt antal elever, som eljest skulle drabbas av platsbristen vid dessa senare skolor. Vidare erkändes deras insatser som i många avseenden banbrytande läroanstalter då det gäller organisation och arbetssätt. Angående Höglandsskolan anför statsverkspropositionen ur skolöverstyrelsens yttrande angående denna skolas anslagsfråga, att skolan fyller en lokal uppgift och äger visst värde som försöksskola, men bristerna i dess ekonomiska ställning äventyra dess pedagogiska standard. Beträffande dess försöksverksamhet må här endast nämnas, att skolan ensam av alla landets undervisningsanstalter meddelar s. k. normalskolekompetens även åt pojkar, en studiegång, som rekommenderades till vidare prövning i skolöverstyrelsens yttrande över skolkommisionens betänkande och som också behandlats med intresse i ett riksdagsanförande i samband med beslutet i skolfrågan. Det förefaller sålunda klart, att Höglandsskolan har den ställning, som för de statsunderstödda privatskolorna i övrigt motiverade ändring av statsbidragsbestämmelserna.

Då staten redan innevarande budgetår tillskjuter 50 000 kronor till Höglandsskolans verksamhet och då för nästa budgetår förelås 60 000 kronor, förefaller det vara även ett statligt intresse, att verksamheten blir effektiv, liksom det f. ö. torde vara en god princip för allt statligt bidragssystem, att bidraget skall vara av den storlek och beskaffenhet, att den understödda verksamheten därigenom bereds tillfälle att nå full effektivitet. I statsverkspropositionen refereras skolöverstyrelsens mening sålunda: »Skolan synes svårligen kunna upprätthålla en tillfredsställande pedagogisk standard, med mindre den erhöle ökade anslag av allmänna medel för att möjliggöra en höjning av lärarlönerna». Den i statsverkspropositionen upptagna summan, 60 000 kronor, är väsentligt lägre än den av skolans ledning beräknade och torde icke leda till det med anslagsökningen avsedda resultatet, så mycket mindre som nu pågående förhandlingar om höjning av indextillägget för de offentliga skolornas lärare öka skillnaden mellan dessa och de vid Höglandsskolan anställda med samma kompetens. Det bör understrykas, att bristerna i skolans ekonomi gå ut över lärarna, som sålunda erhålla väsentligt lägre löner i många fall än vad fallet skulle vara för dem i offentlig tjänst. Detta måste leda till sämre lärarurval, i synnerhet i nuvarande läge, då brist på lärare föreligger, och till täta ombyten av lärare. Dålig lön torde inte heller vara den psykologiskt lämpligaste bakgrunden för en helhjärtad lärarinsats. I en skrivelse till statsutskottets femte avdelning, som handlade förslaget om löneregleringen för privatläroverken, framhåller Läroverkslärarnas riksförbund det rimliga i att lärarna vid Höglandsskolan erhålla samma ställning som de övriga privatläroverkens lärare. Enda sättet att bereda Höglandsskolan ett effektivt stöd och dess lärare rimliga ekonomiska förhållanden synes vara ett tillämpligt även för Höglandsskolans vidkommande av de numera beslutade förslagsanslagsbestämmelserna.

Att Höglandsskolan icke redan vid riksdagens behandling av propositionen om löneregleringen för privatläroverken överfördes till förslagsanslagen synes åtminstone till väsentlig del ha berott på att skolan genom det nu utgående särskilda anslaget erhållit en i vissa avseenden friare ställning än övriga privatskolor med statsanslag samt att skolan icke uttryckt någon önskan att erhålla ändring i detta förhållande. I själva verket uttalade emellertid skolans direktions i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 juli 1950 sin avsikt att inkomma med en begäran om tillämpning även på Höglandsskolan av de nya statsbidragsbestämmelserna, då dessa behandlats av riksdagen. Efter riksdagens beslut har så också skett i en skrivelse till Kungl. Maj:t. Där framhålles bl. a., att skolans ledning, då statsbidrag först började utgå till skolan, önskade en friare ställning för att kunna driva försöksverksamhet, varför formen av ett särskilt bidrag utanför förslagsanslagen föredrogs. Emellertid behöver inte numera försöksverksamhet stödjas av några särbestämmelser, då ju riksdagens beslut i skolfrågan vid

1950 års riksdag lämnar erforderligt svängrum åt alla tänkbara försök, såväl organisatoriska som metodiska. Friheten att utan offentlig procedur tillsätta lärare är numera illusorisk, i synnerhet med tillämpade lönetariffer. Den enda frihet, som skolan nu anser sig behöva ha utöver de av de allmänna bestämmelserna tillåtna, är mjukare regler för intagning till klass 1⁷, vilket motiveras av skolans karaktär av en enhet, som utan avbrott kan föra eleverna från första skolåret till normalskolekompetensen inom en och samma institution. Denna fråga synes kunna ordnas på administrativ väg inom ramen för anbefalld försöksverksamhet och utan prejudicerande verkan.

Den här berörda skrivelsen från Höglandsskolans direktion har till syfte att klarlägga skolans egen villighet att underkasta sig de strängare bestämmelserna, som äro förknippade med förslagsanslagen. Denna skrivelse kom på grund av den sena tidpunkten för riksdagens beslut i bidragsfrågan att lämnas så sent, att hänsyn inte kunnat tagas till den i statsverkspropositionen. Den utredning, som riksdagen nämnt och som borde göras innan slutgiltig ställning kunde tagas till frågan om Höglandsskolans överförande till förslagsanslagen, kan sägas vara delvis utförd genom beskedet, att skolan själv önskar sådan överflyttning och är villig underkasta sig bestämmelserna för dessa anslag. Om lämpligheten i övrigt av ifrågavarande åtgärd torde en utredning mycket snabbt kunna göras, ev. kanske genom en förfrågan hos den centrala skolmyndigheten.

Från den andra av de två i inledningsvis nämnda motion berörda skolorna har ingen motsvarande framställning, såvitt vi känna till, inlämnats.

Med hänvisning till vad vi sålunda anfört få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag skall utgå till Stiftelsen Höglandsskolan från och med den 1 juli 1951 ur det under åttonde huvudtitelns punkt 186 upptagna Bidrag till vissa privatläroverk, förslagsanslag, och att i samband därmed det under samma huvudtitels punkt 187 upptagna Bidrag till Höglandsskolan i Stockholm överföres till detta förslagsanslag.

Stockholm i januari 1951.

Elis Håstad.

Gustaf Kollberg.

Nancy Eriksson.